

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра організації виробництва, бізнесу та менеджменту

Танчук Олег Анатолійович

УДК 338.439.5 :633.1

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної (магістерської) роботи

ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ

спеціальності 073 «Менеджмент»
(освітньо-професійна програма «Менеджмент і адміністрування»)

Харків – 2019

Кваліфікаційна (магістерська) робота є рукописом.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат економічних наук,
доцент,

Смігунова Олена

Вікторівна,

Харківський національний

технічний університет

сільського господарства імені

Петра Василенка,

доцент кафедри організації

виробництва, бізнесу та

менеджменту.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Актуальність теми. Зерновиробництво посідає важливе місце не тільки в рослинництві, але й в національній економіці України взагалі. Зернові є важливим джерелом для забезпечення продовольчої безпеки держави, сировиною для формування кормової бази для тваринництва. Україна займає стабільні позиції серед світових лідерів з експорту зернових культур.

Загострення міжнародної та внутрішньої конкуренції на ринку зернових обумовило необхідність вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності виробництва зерна. Вітчизняні підприємства потребують розроблення сучасної концепції зростання конкурентоспроможності виробництва зерна, яка має базуватися на стратегії ресурсозбереження, збалансованих внутрішніх і зовнішніх продовольчих зв'язків, інтегрованих структур тощо.

Одним із найважливіших факторів впливу на конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств, є ефективність виробництва ними конкурентоспроможної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням стану та тенденцій розвитку зерновиробництва України займалися такі вітчизняні вчені як Присяжнюк М.В., Саблук П. Т., Шпичак О.М., Кваша С.М. та інші. Проблема розроблення питання конкурентоспроможності продукції, зокрема зернового підкомплексу, є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, а саме: А.Г. Бурди, Ю.П. Воскобойніка, О.В. Копистко, О.М. Литвинової,

О.В. Нікішина, О.В. Овсяннікова, В.В. Олійник, О.Г. Шпикуляка та ін.

Мета і задачі. Метою магістерської дипломної роботи є підвищення конкурентоспроможності підприємств зернової галузі. Головними задачами є: узагальнення теоретичних підходів та принципів управління конкурентоспроможністю підприємства; аналіз ресурсного потенціалу досліджуваного підприємства; визначення ефективності вирощування кукурудзи на зерно; оцінка конкурентоспроможності зернової галузі господарства; визначення критеріїв конкурентоспроможності кукурудзи на зерно та на основі їх аналізу розробка організаційно-економічного механізму формування та реалізації конкурентних переваг зерна.

Об'єктом дослідження є процес підвищення конкурентоспроможності досліджуваного підприємства зернової галузі.

Інформаційною базою слугували нормативна документація, законодавчі акти, періодичні видання та аналітичні інтернет-ресурси, довідники, статистичні бюлетені, фінансова та статистична звітність підприємства, монографії, підручники, посібники.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектична теорія та системний підхід, теоретичні положення та методичні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з теми дипломної роботи.

У ході написання магістерської дипломної роботи були використані методи: абстрактно-логічний, монографічний, системного аналізу, графічний, розрахунково-конструктивний, порівняння та ін.

Для пошуку і обробки статистичних даних використовувалася сучасні комп'ютерні програми.

Елементи наукової новизни та їх практичне значення полягає в теоретично-методичному обґрунтуванні та практичному опрацюванні напрямів та шляхів напрямків підвищення конкурентоспроможності вирощування зернових культур, зокрема кукурудзи на зерно в досліджуваному господарстві. А саме:

удосконалено:

- визначено підходи до формування організаційно-економічного механізму забезпечення та реалізації конкурентних переваг зерна;

набуло подальшого розвитку:

- з метою виявлення найбільш конкурентоспроможної продукції серед основних зернових культур підприємства визначено основні виробничі та маркетингові показники зернової галузі підприємства;

- з метою формування конкурентних переваг зернової продукції підприємства проведено SWOT-аналіз факторів конкурентоспроможності та на його основі визначено налагодження інтеграційних зв'язків як стратегічно важливий напрямок розвитку підприємства.

Апробація результатів роботи. Апробація результатів дослідження була викладена у наукових публікаціях:

1) «Концентрація сільськогосподарського виробництва та її роль в агробізнесі», яка була представлена на Міжнародній науково-практичній конференції «Управління розвитком соціально-економічних систем» (присвяченій 70-річчю кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту) (м. Харків, ХНТУСГ, 2018 р.);

2) «Роль системы менеджмента качества сельскохозяйственного предприятия», яка була представлена на VIII Міжнародній студентській

конференції «Ринкова економіка: сьогодні і завтра» (м. Мінськ, БДАТУ, 2019 р.).

Обсяг дипломної роботи: дипломна робота написана на 103 сторінках, були проведені розрахунки в 19 таблицях, а також приведено 10 рисунків.

Список використаної літератури налічує 62 літературних джерела.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Дослідження теоретичних основ управління конкурентоспроможністю» розглянуто: сутність та класифікація конкурентних переваг підприємства; фактори формування і розвитку конкурентоспроможності підприємства; теоретичні підходи і принципи управління конкурентоспроможністю підприємства.

У другому розділі «Організаційно-економічна характеристика господарства та зернової галузі» розглянуто: організаційно-економічні умови діяльності підприємства; ефективність використання ресурсного потенціалу; економічна ефективність виробництва кукурудзи на зерно.

У третьому розділі «Перспективи підвищення конкурентоспроможності кукурудзи на зерно» розглянуто: оцінка конкурентоспроможності зернової галузі господарства; аналіз критеріїв конкурентоспроможності кукурудзи на зерно; організаційно-економічний механізм формування та реалізації конкурентних переваг зерна.

ВИСНОВКИ

В першому розділі кваліфікаційної (магістерської) роботи проведено узагальнення теоретичних основ управління конкурентними перевагами та проведено аналіз визначення категорії «конкурентні переваги», запропонованого різними вченими-економістами. Так, конкурентними перевагами є певні характеристики товару, які переважають над аналогічними показниками конкурентів на конкретному ринку. Система конкурентних переваг – це сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених сильних сторін підприємства, які лежать в основі його діяльності та виступають запорукою його ефективного функціонування.

Схема забезпечення конкурентоспроможності підприємства включає в себе поняття «конкурентна позиція», «конкурентний потенціал», «конкурентний статус», «конкурентна перевага», «зовнішнє та внутрішнє середовище».

Згідно різних підходів до класифікації конкурентних переваг виділяють наступні ознаки їх класифікації: відношення до системи (підприємства, країни), сфера виникнення переваг, зміст фактора переваги, метод чи засіб отримання переваги, місце, час (тривалість) реалізації, вид отриманого ефекту від реалізації переваги. На нашу думку найбільш доцільним є розподіл конкурентних переваг на переваги високого і низького порядку.

Передумовами формування і розвитку конкурентних переваг підприємства є детермінуючі фактори зовнішнього та внутрішнього середовищ.

Досліджено різні теоретичні підходи до управління конкурентними перевагами: системний, функціональний, процесний. Розроблено модель процесу управління конкурентними перевагами підприємства, який включає дослідницький етап, етап формування нових конкурентних

переваг, етап підтримання існуючих конкурентних переваг, розробки й реалізації стратегії діяльності підприємства, етап досягнення стійких конкурентних переваг на ринку. Особливістю моделі є підтримка існуючих конкурентних переваг, а не тільки впровадженню інновацій.

Кожне сільськогосподарське підприємство має бути розробляти деталізовану стратегію діяльності та управління підприємством, яка має базуватись на основній конкурентній перевазі та на інноваційній діяльності.

У другому розділі роботи проведено аналіз стану господарювання досліджуваного підприємства, його ресурсної бази та ефективності вирощування кукурудзи на зерно.

Досліджуване господарство має слабкий рівень спеціалізації, його виробничий напрямок – зерно-соняшниківницький. За досліджуваний період відбулося нарощування показників розміру і відтворення. Незмінними були показники земельної площі та середньорічної чисельності працюючих. Досліджуване приватне підприємство має розширений інтенсивний тип відтворення.

Ресурсний потенціал досліджуваного підприємства достатньо потужний. У володінні підприємства знаходиться 215 га ріллі. Підприємство в достатній мірі забезпечене основними виробничими фондами та оборотними засобами.

Традиційною зерновою культурою для господарства є кукурудза на зерно, питома вага в структурі товарної продукції якої у 2018 році склала 33,6 %.

Урожайність кукурудзи зросла за досліджуваний період на 53 % і склала у 2018 р. 81,1 ц/га. Загалом, з площі 60 га було зібрано урожай 4867 ц зерна, що на 70,2 %

більше показника 2016 р. реалізація виробленої продукції відбувається в поточному році за договором.

Виробнича собівартість вирощування культури у 2018 р. становила 196,3 грн/ц. Найбільшу частку в структурі собівартості займали витрати на мінеральні добрива (23,6 %), загальновиробничі витрати (16,9 %) та паливо-мастильні матеріали (10,2 %).

Темпи зростання повної собівартості 1 ц зерна кукурудзи були меншими у порівнянні з темпами зростання ціни реалізації, що забезпечило зростання доходу більш, ніж втричі.

Виробництво зерна кукурудзи є прибутковим для господарства. Рівень рентабельності зерна кукурудзи за 2016 – 2018 роки зріс на 35 відсоткових пунктів і склав у 2018 році 31,7 %, що стало рекордним для господарства.

На сучасному етапі необхідна підприємства-зерновиробники мають сконцентрувати увагу на створенні та виведенні на ринок комплексного маркетингового продукту, що включає в себе усі складові відповідної технології вирощування товарного зерна, які зможуть максимально реалізувати потенціал посівного матеріалу в тому числі добрива, засоби захисту рослин та відповідний кваліфікаційний супровід.

За результатами проведеного аналізу показників виробничої та маркетингової діяльності досліджуваного підприємства виявлено, що найбільш конкурентоздатною продукцією серед основних зернових культур у 2018 році є озима пшениця, а найменш конкурентоздатною – кукурудза на зерно. Найбільш впливовими факторами є закупівельна ціна та собівартість виробництва.

Визначено беззбитковий обсяг виробництва і реалізації зерна кукурудзи – Показник крайки безпеки виробництва зерна кукурудзи в господарстві у 2018 році

дорівнював 62,8 %, що забезпечує господарству певну стабільність та ефективність напряму виробництва.

Чи не найголовнішим у забезпеченні конкурентоспроможності зерна як на внутрішньому, так і на світовому, ринках є економічні параметри. На зростання рівня конкурентоспроможності продукції впливають різні фактори, серед найбільш визначних є якість продукції адже саме високоякісна продукція має найвищий попит на ринку. Аграрні підприємства мають спрямовувати зусилля на забезпечення й управління якістю продукції та її конкурентоспроможністю, що дозволить їм успішно конкурувати на ринку та мати прибуток.

Формування конкурентних переваг у ціновому сегменті передбачає, по-перше, зниження витрат за рахунок впровадження інноваційних, технічних, технологічних, організаційних, комерційних та управлінських рішень, та по-друге, підвищення ціни, що дозволить реалізовувати вироблену продукцію на більш високому рівні маркетингової інфраструктури ринку без зміни коливань обсягів, та збереження якісних параметрів продукції. Використання цих переваг забезпечить товаровиробникам стабільні позиції в структурі ринкового розподілу сільськогосподарської продукції.

Результатом проведеного SWOT-аналізу стало визначення перспективних напрямів підвищення конкурентоспроможності зерна. Визначено, що налагодження інтеграційних зв'язків з підприємствами зернового напряму або споріднених галузей є першочерговим та стратегічно важливим напрямом.

Розроблено організаційно-економічний механізм формування та реалізації конкурентних переваг сільськогосподарської продукції, який передбачає шляхом горизонтальної інтеграції або шляхом вертикального інтеграційного процесу здійснювати реалізацію продукції

на найбільш високому рівні маркетингової ринкової інфраструктури за вищими цінами, що на даному етапі економічного розвитку було би більш дієвим, аніж застосування інноваційних технологічних, технічних рішень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Танчук О.А., Химченко О.О., Лихопуд О.І. Концентрація сільськогосподарського виробництва та її роль в агробізнесі. // Управління розвитком соціально-економічних систем : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (присвяченої 70-річчю кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту). Харків: ХНТУСГ, 2018. С. 95 – 97.

2. Танчук О.А., Лихопуд А.И. Роль системы менеджмента качества сельскохозяйственного предприятия. Рыночная экономика сегодня и завтра: тезисы VIII Международной научной студенческой конференции (Минск, 28 февраля – 1 марта 2019 г.). Минск : БГАТУ, 2019. С. 73 – 75.

АНОТАЦІЯ

Танчук **О.А.** **«Підвищення конкурентоспроможності підприємств зернової галузі».**

В дипломній магістерській роботі автором розглянуто теоретичні та методичні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств-виробників зерна та проведено аналіз економічної ефективності підприємства зернового напрямку. На основі аналізу показників виробничої та маркетингової діяльності зерновиробництва підприємства визначено, що зерно кукурудзи є найменш конкурентоспроможною зерною продукцією господарства.

Проведено маржинальний аналіз та визначено безбитковий обсяг виробництва кукурудзи на зерно. Визначено причини низької ефективності культури та на основі SWOT-аналізу сформульовано основні перспективні напрямки підвищення конкурентоспроможності зерна. Обґрунтовано необхідність налагодження інтеграційних зв'язків з метою формування підприємствами зернового напрямку значних партій продукції та реалізації їх на більш вигідних умовах.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентні переваги, критерії конкурентоспроможності, економічна ефективність, інтеграція.

SUMMARY

Tanchuk OA «Increasing the competitiveness of grain enterprises».

In the diploma master's thesis the author considers theoretical and methodological aspects of increasing the competitiveness of grain producing enterprises and analyzes the economic efficiency of the grain in enterprise. Based on the analysis of production and marketing activity indicators of

grain production of the enterprise it is determined that corn grain is the least competitive grain production of the farm.

Margin analysis was conducted and the break-even volume of corn production for grain was determined. The reasons for the low efficiency of the crop are identified and the main promising directions of increasing the competitiveness of grain are formulated on the basis of SWOT analysis. The necessity of establishing integration ties in order to form large batches of grain products by enterprises and sell them on better terms is substantiated.

Keywords: *competitiveness, competitive advantages, competitiveness criteria, economic efficiency, integration.*

Комп'ютерний набір і верстка
О.А. Танчук

Підп. до друку 05.02.2018. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк
офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.0,9. Тираж 10 прим.
Замовлення № __

Надруковано в КП «Міська друкарня»
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ДК № 3613 від 29.10.2009р.